

Indkomsttab ved miljøgræs, braklagte randzoner og vådområder

Jacobsen, Brian Højland; Nissen, Carsten Junker

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jacobsen, B. H., & Nissen, C. J., (2008). *Indkomsttab ved miljøgræs, braklagte randzoner og vådområder*, Nr. 1/2-01, 22 s., jun. 24, 2008.

24. juni 2008

Københavns Universitet
Fødevarøkonomisk Institut
Afd. for miljø og regional analyse
Brian H. Jacobsen og Carsten Junker Nissen

Jour. Nr. 1/2 - 01

Indkomsttab ved miljøgræs, braklagte randzoner og vådområder

Direktoratet for Fødevarerhverv har anmodet Fødevarøkonomisk Institut om en beregning af indkomsttab ved forskellige jordbrugsforanstaltninger. Beregningen er en revision af den tidligere vurdering der blev foretaget i foråret 2007.

De foranstaltninger, der regnes på er de samme som tidligere, nemlig:

- Pleje af græs og naturarealer
- Etablering af brak i randzoner
- Etablering og drift af vådområder

Endvidere har Direktoratet ønsket at beskrivelsen koordineres med de analyser der foretages indenfor skovordningen. Der er dog den grundlæggende forskel, at skovordninger omfatter udbetaling af større beløb ved etablering og at indkomsten fra salg af skov først realiseres mange år senere. Valg af rente er derfor langt vigtigere end ved kompensation for løbende udgifter som det er tilfældet i ovennævnte ordninger.

Analysen gennemføres med udgangspunkt i de betragtninger og de beregninger som er gengivet i Abildtrup (2005). De lovgivningsmæssige rammer i form af centrale bekendtgørelser fremgår af bilag 1-3. I forhold til tidligere analyser er der sket den ændring at der anvendes et gennemsnit af de seneste 3 års realiserede priser som anbefalet af Kommissionen.

Endelig kan det anføres, at analyser omfattende miljøbetings tilskud og omlægning til økologisk jordbrugsproduktion er behandlet i to særskilte notater (Tvedgaard, 2008a+b), der er under udarbejdelse.

1.1. Beregningsforudsætninger

Beregningerne gennemføres med de realiserede priser for 2005-2007 som opgjort af Dansk Landbrugs-rådgivning jf. Budgetkalkuler for 2007 (Dansk Landbrugsrådgivning, 2008). Priserne er nærmere angivet i tabel 1. I forhold til tidligere notat fra 2007 (Jacobsen og Nissen, 2007) er der i 2007 sket en stigning i priserne, men da også 2005 priserne indgår betyder det, at gennemsnittet kun er lidt højere end for 2006. Der er dog tale om en stigning i kornprisen på ca. 28% fra 2006 til gennemsnit for 2005-2007. For en række afgrøder er det høje prisniveau fortsat i 2008, hvorfor prisniveauet i 2008 forventes kun at være lidt lavere end i 2007. For sukkerroer gælder, at prisniveauet er markant lavere i 2008 i forhold til det anførte gennemsnit for 2005-2007.

Tabel 1. Priser i dyrkningsåret 2005-2007

	Enhed	2005	2006	2007	Gns.
Byg	kr/hkg	76	81	155	104
Hvede (foder)	kr/hkg	75	81	160	105
Raps	kr/hkg	300	172	220	231
Sukkerroer (inkl. fragtgodtgørelse)	kr/hkg	34	31	24	30
Industrikartofler ¹⁾	kr/hkg	55	53	55	54
Frøgræs (rajgræs og rødsvingel)	kr/kg	550	530	530	537
Grovfoder	kr/FE	0,9	0,9	1,05	0,95
Græs fra vedvarende græsmarker	kr/FE	0,6	0,6	0,75	0,65
Kvælstof	kr/kg	5,4	4,8	5,9	5,4

1. Prisen for industrikartofler inkluderer efterbetaling.

Kilde: Dansk Landbrugsrådgivning, 2006-8.

Der benyttes en intern pris på grovfoder på 0,95 kr. pr. FE, svarende til den interne pris der er blevet anvendt i 2005-7. Prisen på græs fra afgræsning på vedvarende græsarealer er sat til en intern pris på 0,65 kr. pr. FE. Den lavere pris på græs fra vedvarende græsarealer sammenlignet med andet grovfoder skyldes, at foderværdien for græs fra ekstensivt dyrkede vedvarende græsarealer er lav, og at der er begrænset efterspørgsel efter græs til afgræsning fra vedvarende græsarealer.

Endvidere sker der det, at de almindelige enkeltbetalingsrettigheder for permanent græs der i dag er på 499 kr. pr hektar pr år stiger til 1.500 kr i 2009, i 2010 til 2.100 kr, i 2011 til 2.200 kr, og i 2012 vil de have samme basisværdi som almindelige betalingsrettigheder svarende til 2.240 kr. (RFO 1782/2003). Dette vil give en løft i indtjeningen på bedrifter med meget permanent græs primært kvægbedrifter. Endvidere kan det betyde, at den enkelte landmand i mindre grad frygter at arealet efter en årrække defineres som permanent græs.

De bedrifter der har mere end en gennemsnitlig andel med permanent græs vurderes at være kvægbedrifter på sandjord, økologiske bedrifter og deltidsbedrifter. Disse bedriftstyper vil de nærmest år opleve en indkomstfremgang. Omvendt har planteavlsbedrifter på lerjord en meget lille andel permanent græs.

Endelig så forventes brakordningen at ophører, men der er i de senere analyser set på en situation både hvor brakordningen bibeholdes og hvor den ophører.

2. Omlægning og pleje af græs- og naturarealer

Det samlede økonomiske tab ved omlægning fra omdrift til græs- og naturarealer omfatter den tabte indtjening ved den nuværende produktion, samt nettoomkostningerne ved den nye anvendelse af arealet (pleje eller slæt). For at tilgodese dette blev der i de tidligere ordninger givet tilskud, dels til omlægning fra almindelige drift til græs, dels til pleje af arealerne ved afgræsning eller slæt.

I den nye ordning for 2008 gives der ikke længere tilskud til selve omlægningen, bl.a. fordi arealet også efter omlægning giver mulighed for, at der kan udbetales enkeltbetalingsstøtte. Den fremtidige støtte vil således kun omfatte selve plejen af arealet.

For at få en vurdering af, hvor en sådan ordning vil være attraktiv, gives der først en kort gennemgang af økonomien ved overgang fra agerjord i omdrift til græs- eller naturarealer. Derefter beskrives en række plejeformer så som afgræsning og slæt.

Omlægning fra areal i omdrift til plejeareal betyder også at arealet ikke længere indgår som harmoniareal. Det betyder, at arealet ikke længere kan tilføres husdyrgødning og ikke har en N-kvote. I husdyrtætte områder kan tabet af harmoniarealer have en væsentlig økonomisk betydning. Dette analyseres ikke nærmere her, idet omkostningerne vil være meget bedriftsspecifikke og variere meget mellem ensartede bedrifter. Det er i andre analyser (Jacobsen et al., 2002 og Hansen, 2002) skønsmæssigt anslået, at værdien af harmoniareal kan være 1.000 kr. pr. ha årligt. Værdien er bestemt ud fra de jordkøb der foretages, hvor der betales op imod 50.000-100.000 kr. pr. ha mere end hvad, som planteproduktionen kan forrente. Det skal i den forbindelse bemærkes, at der i den nye husdyrløvs udvidelser skal angives, hvilke arealer der er nødvendige for gødningsudbringningen. Det vurderes, at dette giver en yderligere binding på disse udbringningsarealer, hvorfor de i mindre omfang vil blive omlagt til naturarealer.

2.1. Omlægning af agerjord til græs- eller naturarealer

Det økonomiske tab ved at gå fra omdrift til mere ekstensiv anvendelse består af den tabte indtjening opgjort som Dækningsbidrag II (efter variable omkostninger og udgifter til maskiner og arbejdskraft). I tabel 2 er der lavet en samlet opstilling over indtjeningen med et typisk planteavlssædskifte, der også indgår som det typiske sædskifte på svinebedrifter.

Indtjeningen fra markdriften på en kvægbedrift er angivet i tabel 3. Som tidligere angivet er salgsprisen 95 øre pr. FE. Det fremgår endvidere, at indtjeningen på varige græsarealer, der modtager kvælstof er lavere end gennemsnittet for sædskiftet, mens indtjeningen på varige græsarealer er endnu mindre.

Indkomsttabet kan være større for bedrifter med specialafgrøder (sukkerroer, frøgræs og kartofler). For at beskrive dette er indkomsttabet for bedrifter med en mindre andel af højtavler angivet. Omfanget af højtavler svarer til omfanget i regionen for den pågældende bedriftstype. Indtjeningen i højtavler har været faldende og Dækningsbidrag II for sukkerroer er således i 2008 under 4.500 kr. pr. ha, ligesom også indtjeningen ved fabrikskartofler forventes at falde fra 2007 til 2008. I fremtiden forventes merindtjeningen fra traditionelle højtavler således at være mindre.

Som det fremgår, er indkomsttabet på plantebedrifter på sandjord lavest og det må derfor forventes, at primært disse bedrifter vil være interesserede i at deltage i denne MVJ-ordning. Det vil dog kun være arealer hvor indtjeningen er tæt på 0, der sandsynligvis vil indgå i ordningen.

Tabel 2. Budgetkalkule for 2005-2007 for Plante- og Svinebedrifter

	Sandjord (kr./ha)	Lerjord (kr./ha)
Svine- og plantebedrifter		
Vårbyg (foder)	579	2.447
Vinterbyg	1.142	3.069
Vinterraps	-566	1.095
Vinterhvede (1. års)	1.631	4.627
Vinterhvede (2. års) (efter korn)	993	3.683
Gns.	756	2.984
Frøgræs (alm. rajgræs)	1.925	2.811
Fabrikskartofler	4.024	
Sukkeroer		7.956
Gns. for bedrift med højværdiafgrøder¹⁾	910	3.315

Bem: Omfatter dækningsbidrag II baseret på realiserede tal for 2005-2007.

¹⁾ På sandjord indgår 2% frøgræs og 4% fabrikskartofler svarende til arealfordeling på heltidsbedrifter i Ringkøbing Amt. For lerjord indgår 10% frøgræs og 7% sukkeroer svarende til arealfordelingen på Øerne.

Kilde: Dansk Landbrugsrådgivning 2007, FOI 2006 og Abildtrup (2005).

Tabel 3. Budgetkalkule for 2005-7 for kvægbedrifter

	Sandjord (kr./ha)	Lerjord (kr./ha)
Kvægbedrift:		
Vårbyg med kløver udlæg	555	1.927
Græsudlæg efter korn	213	213
Kløvergræs (i 2 år)	2.095	2.367
Vårbyg	579	2.121
Vårbyghelsød	230	1.377
Græsudlæg	-10	-7
,Gns.	1.152	2.073
Varige græsarealer (68 N, 2500/4000 FE/ha)	50	430
Varigt ekstensivt græs (0 N, 1200 FE/ha)	0	150

Bem: Omfatter dækningsbidrag II baseret på realiserede tal for 2005-7. Pris for græs er angivet i tabel 1.

Kilde: Budgetkalkuler for 2005-7 og Abildtrup (2005).

2.2. Plejeomkostninger

Omlægningen betyder, at arealerne ikke længere anvendes i deres traditionelle landbrugsmæssige anvendelse, men overgår til en ekstensiv anvendelse. Der tales i beskrivelsen af disse arealer om ekstensiv drift og afgræsning. Der må ikke tilføres gødning (bortset fra græssende dyr) og ikke tildeles pesticider. Ligesom græsarealer max må have 25% kvælstoffikserende planter. Ved afgræsning skal der være minimum 0,3 DE/ha. Arealerne vil således over en årrække minde om permanente græsarealer, der i enkeltbetalingsordningen defineres som:

“Arealer, der anvendes til dyrkning af græs eller andre græsmarksplanter, fx kløver og lucerne, hvad enten der er tale om naturlige (selvsåede) eller dyrkede (tilsåede) arealer, og som har været holdt udenfor bedriftens omdrift i mindst 5 år.”

Kilde: Vejledning om enkeltbetalingsordningen, Dec. 2004.

For arealer, der skal anvendes til ekstensiv jordbrugsproduktion, fastsættes hvorvidt der er en forpligtelse til afgræsning, til slæt, eller til afgræsning eller slæt. Behovet for pleje af arealer opstår primært i situationer, hvor det ikke længere er økonomisk attraktivt at dyrke jorden (enten manglende efterspørgsel efter græsningsarealer eller hvor arealerne har en dårlig arrondering).

Plejen der drøftes i det følgende omfatter :

- Afgræsning
- Slæt

Der tales i andre sammenhænge om slåning og forskellen mellem slåning og slæt er, at ved slæt fjernes græsudbyttet, mens græsset ved slåning bliver græsset liggende.

2.2.1. Pleje ved afgræsning

Omkostninger ved afgræsning vil være stærkt afhængige af en række areal- og bedriftsspecifikke forhold. Derfor er der i de følgende beregninger af plejeomkostninger foretaget beregninger for arealer på henholdsvis 2 og 40 hektar, og for hver af disse arealstørrelser er omkostningerne estimeret for situationer med lavt, henholdsvis højt omkostningsniveau. Omkostningerne er baserede dels på Budgetkalkuler 2006 og et notat om pleje af paragraf 3 arealer fra Dansk Landbrugsrådgivningscenter (Kristensen et al. 2002). Først er omkostningerne beregnet ved afgræsning på arealer på bedrifter, som i forvejen har husdyr til afgræsning. Hvis der for gennemførelse af afgræsningen skal etableres et nyt dyrehold, eksempelvis en ammekvægbesætning, vil omkostningerne være større, idet dette i de fleste tilfælde ikke vil være rentabelt.

De specifikke beregningsforudsætninger og resultater fremgår af Tabel 4. Det høje omkostningsniveau gælder for ukurante arealer beliggende langt væk fra bedriften, og hvor der ikke i forvejen er elhegn og fangfolde, ligesom det ikke er muligt at løse vandforsyningen med mulepumper (vandpumpe, hvor dyrene selv kan pumpe vand op fra vandløb eller lign.). Ved det lave omkostningsniveau er der mulighed for at bruge eksisterende fangfolde og koble hegnet på et eksisterende elhegn, vandforsyningen kan løses med mulepumper, og opsynet foretages uden et væsentlig tidsforbrug, da arealerne er beliggende i nærheden af vedkommende med ansvaret for opsynet.

I alle beregningerne benyttes en kalkulationsrente på 5 pct. og en levetid på 5 år af hegn, fangfold, og vandforsyning. Engangsudgifter er omregnet til gennemsnitlige årlige omkostninger i fem år med en kapitalvindingsfaktor $(0,05/(1-(1+0,05)^{-5})=0,231)$. Der regnes med en belægning på i gennemsnit 0,3 DE i perioden medio maj til medio oktober svarende til en kvie eller stud per hektar. Afgræsningen giver 1000 FE pr. ha.

Beregningerne viser, at der er stor variation i omkostninger som følge af forskelle i arealstørrelser og omkostningsstrukturerne for arealerne. For store velarronderede arealer, hvor der ikke er udgifter til fangfolde, og hvor vandforsyning kan ske ved mulepumper, vil værdien af afgræsningen kunne betale for afgræsningen. Er disse forudsætninger ikke opfyldt, kan omkostningen være op til

omkring 1.100 kr. pr. ha for større sammenhængende arealer og 7.000 kr. pr. ha for mindre arealer på 2 hektar.

Tabel 4: Årlige omkostninger pr. ha ved afgræsning

Afgræsning	2 ha, lave omk.		2 ha, høje omk.		40 ha, lave omk.		40 ha, høje omk.	
	kr/ha	Forklaring	kr/ha	Forklaring	kr/ha	Forklaring	kr/ha	Forklaring
Hegning	327	Kvadratisk mark (5 kr/m) ²⁾	1039	50 meter bred mark (10 kr/m) ¹⁾	73	Kvadratisk mark (5 kr/m) ²⁾	473	100 m bred mark (10 kr/m) ¹⁾
Elhegn 1600 kr. ²⁾	0	Anvender eksisterende elhegn	148		0	Anvender eksisterende elhegn	9	
Vandforsyning, inkl. vedligehold	342	1 mulepumpe, 2200 kr/stk + 200 kr/stk til opsætning, vedligehold 130 kr/stk	1168	transport vand 10 min hver anden dag	86	5 mulepumper 2200 kr/stk + 200 kr/stk til opsætning, vedligehold 130 kr/stk	345	rørledning, 1,5 km á 25 kr/m, vedligehold 10% årligt af etableringsomk.
Fangfolde	0	Uden fangfolde	250	Leje af kreaturvogn med fanggitter	0	uden fangfolde	248	fangfolde 30.000 kr vedligehold 3000 kr / år
Tilsyn, 5 mdr. på græs, 150 kr/time inkl. omk. til bil	1125	6 min dagligt	3750	20 min dagligt.	188	20 min dagligt	563	1 time dagligt
Flytning og behandling af dyr	650	2 gange i alt 10 timer	1300	4 gange i alt 20 timer	65	2 gange i alt 20 timer	130	4 gange i alt 40 timer
Omkostninger ved hegning	2444		7656		411		1768	
Værdi af græsudbytte	650		650		650		650	
Nettoomkostninger	1794		7006		-239		1118	

¹⁾Kristensen et al. (2002) uden vedligeholdelsesomkostninger, da der kun er regnet med et holdbarhed på 5 år og en rente på 5%..

²⁾Budgetkalkuler 2007 (Landskontoret, 2008)

Plejeomkostningerne i Tabel 4 er baseret på, at der er tale om eksisterende husdyr, som kan flyttes til de plejede arealer. Hvis det derimod antages, at der skal etableres nye besætninger til afgræsning af arealerne, vil omkostningerne blive højere, da der typisk vil være tale om ammekvæg.

Det driftsøkonomiske overskud ved ammekvægproduktion er i dag negativ (jf. Nettooverskud 2003-05: -3.500 kr. pr. ammeko (FOI, 2006). Der findes ikke en opgørelse for 2006 og 2007. Ved en belægning på 0,3 DE pr. ha afgræsningsareal, vil omkostningerne således være 1.167 kr. pr. ha, som skal lægges oven i hegningsomkostningerne.

Det antages, at satser for afgræsning af særlig værdifulde og svært tilgængelige arealer vil følge de omkostninger for afgræsning på små arealer, der er angivet i tabel 4.

2.2.2. Pleje ved slæt

I Tabel 5 er omkostninger ved naturpleje ved høslæt beregnet. Det antages, at værdien af høet er 0,65 kr. pr. FE og udbyttet er 800 FE pr. ha. Omkostningerne er beregnet på grundlag af maskinstationstakster. Der er endvidere beregnet omkostninger for et scenario, hvor maskinomkostningerne er 50 pct. højere end i normalsituationen. Dette scenario tager højde for, at at en del af de plejkrævende arealer vil have begrænset størrelse og vil være ukurante. Det skal endvidere understreges, at på meget våde arealer eller på meget stærkt skrånende arealer vil det ikke være muligt at gennemføre et høslæt.

Det kan konkluderes, at omkostninger til høslæt vil ligge i intervallet 700-1.200 kr. pr. ha. For arealer, hvor hegningsomkostningerne er høje, og det er muligt at foretage slæt, kan naturpleje ved slæt være en billigere metode til naturpleje. Dette forudsætter dog, at slæt opfylder kravene til områdets naturpleje.

Tabel 5. Pleje ved høslæt

	Enhed	Omkostningsniveau	
		Normal	Højt (50 %)
Høstudbytte	FE/ha	800	800
Værdi af høstudbytte	Kr/ha	480	480
Slåning af græs	Kr/ha	206	309
3 vendinger/rivning af hø ¹⁾	3 * 144	432	648
Presning ²⁾	800 FE* 1,88 FE/kg * 210 kr/ton	316	474
Hjemkørsel af hø ¹⁾	Kr/ha	224	336
Omkostninger ved slåning af hø	Kr/ha	1.178	1.767
Nettoomkostninger ved slæt	Kr/ha	658	1.247

¹⁾ Maskinomkostninger fra Budgetkalkuler 2007. (Landskontoret, 2008).

For hjemkørsel af hø antaget satser svarende til hjemkørsel af alm. rajgræs

²⁾ For presning er der antaget satser pr. tons svarende til presning af småboller (Landscentret 2007)

3. Etablering af brak i randzoner

I udgangssituationen er der en 2 meter dyrkningsfri bræmme i medfør af §69 i lov om vandløb, hvor der ikke må foretages dyrkning, jordbehandling, plantning, terrænændring eller anbringelse af hegn.

Det har tidligere været et krav at 8-10% af landbrugsarealet skulle braklægges. I efteråret 2007 besluttede kommissionen at brakforpligtigelsen midlertidig skulle reduceres til 0% i høståret 2007/2008. Det forventes, at brakforpligtigelsen ophæves som del af den det nuværende sundhedscheck af landbrugsreformen.

Direktoratet har på den baggrund bedt om, at analysen både beskriver situationen, hvor der ikke er et krav og hvor der er et krav om braklægning. Alt andet lige vil ændringen betyde, at der etableres færre braklagte randzoner langs vandløb og søer. Såfremt der er et krav om braklægning så kan arealet flyttes til randzoner nær vandløb og søer for at opnå den største miljøeffekt.

I denne analyse er udgangspunktet, at randzonerne skal være 10 meter brede, når de ligger langs vandløb og søer. Sagt med andre ord vil de 10 meter bræmmer også omfatte de 2 meter dyrkningsfrie bræmmer. Da det overvejes, at udbyde mere fleksible ordninger i relation til randzoner, så vil der i notatet også ske en diskussion af indkomsttabet på arealer 10 til 20 meter fra vandløb m.m.

3.1. Indkomsttabet ved randzoner på bedrifter uden udtagningsforpligtigelse

For bedrifter med under 22 ha har der indtil nu ikke været et krav om udtagning. Tabet ved at etablere randzoner svarer derfor til den tabte indtjening plus omkostninger til yderligere pleje m.m., der behandles i næste afsnit.

Sædskifterne i Tabel 2 og 3 vurderes som udgangspunkt at være repræsentative for dyrkningen af omdriftsarealer i randzonerne. For plante- og svinebedrifter kan indkomsttabet opgøres inkl. højeværdiafgrøder.

Randzoner vurderes at have et lavere udbytte end det gennemsnitlige markudbytte, idet randzoner ofte i) anvendes som forager (forpløjning), ii) påvirkes af hegn og andre beplantninger, som konkurrerer om lys, vand og næringsstoffer, og iii) er vandlidende langs vandløb og søer. (Abildtrup, 2005). Derfor er udbyttet i randzonerne, som et forsigtigt skøn, fastsat 10% lavere end i standardkalkulerne.

Endvidere regnes med et lavere udbytte som følge af restriktioner på pesticidanvendelsen langs målsatte vandløb og søer. En række pesticider må ikke benyttes inden for en afstand på 2, 10 eller 20 meter fra vandløb (Dansk Landbrugsrådgivning). Dette reducerer yderligere indkomsttabet på arealer nær målsatte vandløb.

Afstandskrav på 2 m fra vandløb og søer antages ikke at have dyrkningsmæssige konsekvenser, da de første 2 meter fra vandløb og søer udgøres af dyrkningsfri bræmmer. Der vil dog i nogle få tilfælde, f.eks. ved bekæmpelse af bjørneklo, kunne opstå en meromkostning ved ophør med sprøjtning af dyrkningsfri bræmmer. Ingen insekticider er godkendt til anvendelse i de ti første meter fra målsatte vandløb og søer. Kun et begrænset antal fungicider er tilladt de første 10 meter fra vandløb og søer. Det vurderes, at denne restriktion begrænser en optimal beskyttelse mod svampesygdomme med 25 pct.

Det vurderes, at for standardsædskifterne vil der ikke være problemer med ukrudtsbekæmpelsen med de tilladte midler langs vandløb og søer. Dette gælder dog ikke for sukkerroer, hvor det normalt ikke vil være muligt at gennemføre en effektiv ukrudtsbekæmpelse med de tilladte midler (Jensen 2004). Ved massive forekomster af flyvehavre kan der endvidere opstå en mindre meromkostning til lugning, idet sprøjtemidlerne mod flyvehavre har afstandskrav på 10 m. Kun et begrænset antal pesticider er omfattet af afstandskravet på 20 m fra vandløb og søer.

Derfor vurderes afstandskravene ikke at have økonomiske konsekvenser for dyrkningen i 10-20 meters afstand fra vandløb og søer. Der vil således her være tale om gennemsnitlig indtjening som angivet i tabel 2 og 3.

Indkomsttabet ved udlægning af sprøjte- og gødningsfrie randzoner på vedvarende græsarealer antages at svare til indkomsttabet ved miljøvenlig drift af vedvarende græsarealer.

Tabel 6. Udbytte i udgangssituationen før etablering af sprøjte- og gødningsfrie randzoner på plante- og svinebedrifter

Areal før		Normal	Randzone (90% udbytte)	Randzone nær målsatte vandløb
Jordtype	Afgrøder			
Sandjord	Vårbyg	39	35	34
	Vinterbyg	47	42	41
	Vinterraps	23	21	20
	Vinterhvede (1. års)	53	48	46
	Vinterhvede (2. års)	48	43	42
Lerjord	Vårbyg	58	52	48
	Vinterbyg	70	63	61
	Vinterraps	36	32	31
	Vinterhvede (1. års)	88	79	75
	Vinterhvede (2. års)	80	72	68

Kilde: Egen beregninger og Abildtrup (2005)

Indkomsttab omfatter alene udbyttetabet (afgrøde og halm), selvom der også kan være mindre reduktioner i stykkomkostninger.

I de fleste tilfælde vil dyrkningen af højtstående afgrøder flytte til andre dele af bedriften, og for bedrifter med stor dyretæthed kan den ændrede placering af brakarealet betyde en ændring i hidtidige aftaler og ændret transportafstand for husdyrgødning.

Det vurderes, at driften vil ophøre i randzonerne, idet det ikke vil være rentabelt at opretholde driften, når der ikke må tilføres gødning og plantebeskyttelsesmidler. Derfor vil indkomsttabet ved etablering af randzoner svare til udtagning af agerjord. Dertil kommer så yderligere krav til afpuddning m.m. som beskrevet nedenfor.

Udbytter for de forskellige sædskiftetyper er beskrevet i tabel 6. Der er angivet tre niveauer for udbytter. Dels normaludbytte, dels randzoneudbytte på 90% og endelig udbytte for randzoner langs målsatte vandløb og søer, hvor restriktioner på pesticidanvendelsen er indregnet.

Indkomsttabet ved gødnings- og sprøjtefri drift af randzoner langs vandløb og søer er beregnet på grundlag af, at kun arealer, som må dyrkes kan få tilskud, hvorfor evt. udtagningsforpligtelser er ignoreret. Pesticidrestriktionerne langs målsatte vandløb og søer i nudriften gælder kun de 8 meter af randzonen (10 m-2 m dyrkningsfrie bræmmer) og det angivne tab omfatter dette areal.

Tabel 7. Indtjening i randzoner langs naturarealer og målsatte vandløb og søer

Areal før		Alm. omdrift	Alm. randzone Kr/ha	Randzone nær målsatte vandløb Kr/ha
Jordtype	Bedrift			
Sandjord				
	Plante/svin	756	61	-189
	Plante/svin med højbærdiafg.	910	74	-233
	Kvæg	1.152	1037	816
	Vedvarende græs (kvægbedrifter) (2.500 FE)	50	50	50
	Ekstensiv græsarealer (1.200 FE) (kvæg)	0	0	0
Lerjord				
	Plante/svin	2984	1934	1430
	Plante/svin med højbærdiafg	3315	2210	1634
	Kvæg	2073	2246	2026
	Vedvarende græs (kvægbedrifter) (4.000 FE)	428	428	428
	Ekstensiv græsarealer (2.500 FE) (kvæg)	165	165	165

Kilde: Egne beregninger baseret på Abildtrup (2005)

De generelle restriktioner på anvendelsen af herbicider langs vandløb og søer vanskeliggør dyrkning af sukkerroer. De indgår dog her som angivet i tabel 2.

Indkomsttab omfatter alene udbyttetabet (afgrøde og halm), selvom der kan være mindre reduktioner i stykomkostninger. De vedvarende græsarealer tilføres ikke pesticider i udgangssituationen.

På de ekstensive græsarealer sælges græsset til den prsi der er anført i tabel 1

Der er ikke antaget lavere udbytte på vedvarende og ekstensive græsarealer da de ikke tilføres pesticider.

Samlet vurderes det, at der på bedrifter uden udtagningsforpligtigelse sker et fald i indtjeningen på 0 – 2.000 kr., pr. ha pr. år ved randzoner nær målsatte vandløb.

Såfremt brakforpligtigelsen fastholdes vil det for bedrifter med udtagningsforpligtigelse typisk være en økonomisk gevinst på ca. 500-800 kr. pr. ha ved at placere brakarealet nær vandløb og søer. Dette afhænger dog af den alternative placering af brakarealerne. Når bedrifter ikke i et større omfang placere brakarealer nær vandløb må det skyldes, at der ikke i alle tilfælde er et lavere udbytte. Dertil kommer en række andre forhold der drøftes i det næste afsnit.

3.2. Omkostninger ved etablering af brak i randzoner

Udgangspunktet for at yde tilskud til pleje er, at der gøres mere end det der allerede forventes under enkeltbetalingsordningen. Om pleje står der i bekendtgørelse om enkeltbetalingsordningen:

“§ 20. Udtagne arealer, permanente græsarealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes, skal slås mindst en gang hvert andet år i juli eller august. Arealer, der ikke er slået i 2006, skal slås i 2007. For permanente græsarealers vedkommende kan slåning erstattes af afgræsning.”

Kilde: BEK nr. 1694 af 19/12/2006 Bekendtgørelse om direkte støtte til landbrugere efter enkeltbetalingsordningen

Der er således ifølge enkeltbetalingsordningen et krav om slåning hvert andet år, mens MVJ-kravet er, at arealerne slås hvert år (se bilag).

Det vurderes, at en almindelig afpudsning koster ca. 200 kr. pr. ha (Håndbog for driftsplanlægning 2007). Da randzonerne er placerede nær vandløb, er det i nogle tilfælde ikke muligt at foretage slåningen med almindelige maskiner. De lettere maskiner, der kan anvendes, kan øge

omkostningerne. Det er således tidligere anslået, at omkostningen kan være over 1.000 kr. pr. ha pr. år (Abildtrup, 2004).

Dertil kommer, at der kan være behov for såning af speciel græsblanding ved tilsagnsperiodens start, idet brakarealet ikke kan etableres med spildfrø m.m. Omkostningen til dette anslås til 50-100 kr. pr. ha pr. år.

Andre forhold omfatter:

Rotationsbrak versus permanent brak

Brak, som indgår i rotationen, kan for visse sædskifter have en positiv forfrugt-virkning, som mistes ved omlægning til permanent brak. Dette tab vil kunne estimeres for forskellige typebedrifter vha. af FØIs driftsøkonomiske planteavlsmode DØPII (Ørum 2003). De estimerede omkostninger vil dog kun være en omkostning for bedrifter, som i forvejen benytter rotationsbrak. Mange bedrifter braklægger arealer med den laveste dyrkningsværdi permanent, mens der på arealerne med høj dyrkningsværdi haves et sædskifte uden udtagning.

Arrondering

Braklægning i randzoner kan for nogle bedrifter betyde forringet arrondering og dermed højere transportomkostninger, såfremt randzoner ligger tæt på ejendommen, mens de udtagne arealer til brak i dag ligger på arealer længere væk fra ejendommen. Det betyder, længere transporttid med maskiner, udsæd, handels- og husdyrgødning, afgrøder, husdyr til afgræsning. Eller bedrifterne har valgt at udlægge deres brak på små eller ukurante marker, som medfører forholdsvis høje omkostninger til maskiner og arbejdsindsats. Det vil være muligt at lave nogle overslagsberegninger af omkostninger for nogle eksempelbedrifter, men ikke muligt at estimere, hvad det i gennemsnit vil betyde for bedrifterne, idet danske bedrifters arronderingsforhold ikke er kendte.

Mistede harmoniarealer

Mistede harmoniarealer ved udlæg af brak i randzoner enten, fordi bedriften ikke har brakforpligtelser i dag, eller benytter sig af fjernbrak eller dyrker non-food afgrøder på det udtagne areal. Værdien af harmoniarealer er anslået af Hansen (2002) til ca. 500-1.000 kr. pr. ha. Det er imidlertid kun muligt at give et meget forsigtigt skøn over omfanget af bedrifter, hvor braklægning i randzoner vil medføre reduktion i harmoniarealet.

Udtagning af relativt gode boniteter

Braklægning på arealer med god bonitet, hvor brakarealerne i dag er udlagt på arealer med dårlig bonitet. Der kan kun gives en skønsmæssig vurdering af, hvor ofte boniteten er højere i randzonen end på de arealer, der i dag benyttes til udtagning.

Ændret markstørrelse

Hvis kun en del af marken indgår i randzonen, reduceres markstørrelser, hvilket giver højere maskin- og arbejdskraftomkostninger. Der kan kun gives skønsmæssige vurderinger af omkostningerne ved ændrede markstørrelser.

Økologiske bedrifter

Økologiske bedrifter må i dag dyrke foderbælplanter på brakarealerne. I den udstrækning dette ikke tillades i randzonerne, kan økologiske bedrifter påføres et tab.

Endelig så vil etablering af randzoner, hvor der tidligere har været permanent græsning betyde, at der ikke længere vil kunne forekomme afgræsning på disse arealer (se tabel 8). Bemærk her, at permanent græs ikke kan være en del af det udtagne areal.

Tabel 8. Krav ifølge enkeltbetalingsordning og MVJ randzoner

	Enkeltbetalingsordningen	Yderligere krav som fx braklagte randzoner
Afpudsning	Udtagne arealer afpudses hvert 2. år	Hvert år
Afgræsning:		
- Udtagne arealer	Ikke tilladt *)	Ikke tilladt
- Permanente græsarealer	Tilladt	Ikke tilladt

Kilde: Bekendtgørelse om enkeltbetalingsordning og MVJ-ordning (Fødevareministeriet, 2005 og 2006).

*) Dog tilladt egne dyr fra 31. august (ved udtagningsperiodens ophør) og indtil den efterfølgende 15. januar

3.3. Administrative omkostninger

Ved udlæg af randzoner vil der i de fleste tilfælde være tale om forholdsvis små arealer, hvorfor landmandens omkostninger i forbindelse med aftaleindgåelse til eksempelvis konsulentbistand kan være betydelige i forhold til den støtte, der udbetales. Transaktionsomkostningerne beregnes over hele forpligtelsesperioden, og det der kan indregnes kan maksimalt udgøre 20% af det indkomsttab og de ekstraomkostninger der følger af forpligtelsen. De empiriske erfaringer med administrative omkostninger ved ansøgninger om MVJ-randzoner er begrænsede, men det vurderes, at en typisk MVJ-ansøgning omkring randzoner koster konsulenthonorar i 1 time svarende til 670 kr. (Pers. komm.: Erik K., Hedens og Fjorden Landbocenter). Fordelt på de 5 år giver det en årlig udgift på 134 kr. pr. år. Da den typiske ansøgning omfatter ca. 0,8 ha, så kan den administrative omkostning omregnes til ca. 170 kr. pr. ha. Det vurderes på den baggrund, at de administrative omkostninger er 170-200 kr. pr. ha pr. år. Dertil kommer landmandens egen tid der ikke indgår i denne opgørelse.

3.4. Opsummering

Samlet viser analysen, at indkomsttabet ved etablering af braklagte randzoner på bedrifter, der ikke har udtagne arealer, udgør 0 – 2.000 kr. pr. ha udtagen for vedvarende græsarealer, hvoraf tabet udgør 0 - 500 kr. pr. ha. Det lavere udbytte i randzonen betyder, at indtjeningen er negativ for nogle afgrøder. Der vil i disse situationer ikke være et økonomisk tab. Omvendt vil randzoner ikke længere kunne indgå som harmoniareal.

På bedrifter der har udtagning, vil en omplacering af brakarealer til arealer langs vandløb og søer betyde en mindre stigning i indtjeningen på 500-800 kr. pr. ha. Omvendt er der imidlertid andre omkostninger så som øgede plejeomkostninger og andre omkostninger, der kan beløbe sig til over 1.000 kr. pr. ha pr. år.

Endelig forventes de administrative omkostninger, der er forbundet med ordningen, at udgøre 170-200 kr. pr. ha pr. år, men de omfatter ikke landmandens administrative omkostninger.

4. Vådområder

Ved etablering af vådområder kan det samlede projektareal opdeles i tre typer. Det inderste areal (zone 1) vil typisk være permanent vådt, og der etableres en stor eller mindre sø. Det midterste areal (zone 2) vil være vådt i en del af året (1-3 mdr.), mens den yderste del af projektarealet (zone 3) måske bliver blødt, men søen dækker ikke dette areal.

Hvor stor en del af det samlede areal der er vådt hele året vil variere fra år til år, ligesom fordelingen af de tre arealtyper vil variere for det enkelte projekt. En del af arealet vil således stadig kunne afgræsses, og en del af arealet skal plejes. Den beregnede indkomststøtte omfatter i udgangspunktet hele arealet. Det samlede projektareal sikres ved en tinglysning af deklARATION om projektarealets fremtidige anvendelse. Det tinglyses således som servitut på de deltagende ejendomme.

Som udgangspunkt vil det ikke være muligt at opnå enkeltbetalingsstøtte på de arealer, der er våde hele året. Baseret på samtaler med DFFE har det hidtil været forudsat, at det samlede projektareal også efter etablering af vådområdet kan opnå enkeltbetalingsstøtte, da de er underlagt en MVJ-aftale. Imidlertid lægges der i den nye forordning op til at der ikke kan ydes enkeltbetalingsstøtte til disse arealer.

Indkomsttabet omfatter herefter det løbende driftstab ved omlægningen, samt reduktion i enkeltbetalingsstøtte. I disse beregninger indgår ikke, at der tabes harmoni- og udbringningsareal som følge af etableringen af vådområdeprojektet. Udover tabet skal omkostninger til nye plejeforanstaltninger inkluderes i det samlede tab. Krav om afpudsning af arealet knyttes til det areal, hvor der er græs, hvilket som angivet ovenfor kan variere fra år til år. Dette skal også ses i sammenhæng med krydsoverensbestemmelsernes krav om slåning hvert 2. år.

Ved etablering af vådområder kan der i dag opnås tilskud. I det følge behandles dette ikke, da beløbet er fastsat på baggrund af erfaringer med anlæg af vådområder og ikke er relateret til tab af indtjening. Der kan også opnås støtte til statsligt opkøb af jord i projektområdet, men dette diskuteres heller ikke i dette notat.

I det følgende vurderes det hvilket indkomsttab der må forventes på henholdsvis omdriftsarealer og græsarealer, der indgår i vådområdeprojekter. Derefter beskrives hvilket satses, der vil gælde for pleje, slæt og afgræsning.

4.1. Tab af indkomst for omdriftsarealer i vådområdeprojekter

Indkomsttabet på omdriftsarealer, der overgår til vådområder, er angivet i tabel 9. Tabet er opgjort som den tabte indkomst, men der indgår ikke omkostninger til pleje, ligesom tab af enkeltbetalingsstøtte ikke er indregnet. Der er ikke indregnet indtægt fra den del af arealet, der måske fortsat kan dyrkes specielt i den yderste del af projektarealet. Som det fremgår, er der en betydelig forskel på indkomsttabet på sand- og lerjord.

Tabel 9. Indkomsttab for omdriftsarealer der udgår af drift

	Sandjord (kr./ha)	Lerjord (kr./ha)
Svine- og plantebedrifter (uden højeværdiafgrøder)	756	2.984
Svine- og plante med en mindre andel højeværdiafgrøder	910	3.315
Kvægbedrift	1.152	2.073

Kilde: Tabel 2

4.2. Tab af indkomst for græsarealer i vådområdeprojekter

Indkomsttabet for arealer som i nudriften er vedvarende græs, er beregnet for henholdsvis sand- og lerjord ved to forskellige udbyttenevauer og gengivet i tabel 10.

Det må i praksis forventes, at et givet vådområdeprojekt forud for etableringen vil bestå af både omdriftsarealer og vedvarende græsarealer.

Tabel 10. Årligt indkomsttab ved etablering af vådområder på vedvarende græsarealer

	Sandjord (kr./ha)	Lerjord (kr./ha)
Vedvarende græs (2.500 / 4.000 FE/ha)	50	430
Ekstensivt græs (1.200 / 2.000 FE/ha)	0	150

Kilde: Tabel 7.

4.3. Pleje af vådområdearealer

De forventede omkostninger til pleje fremgår af tidligere beregninger og er gengivet i tabel 11. Det må antages, at arealet hvortil der er knyttet en plejeforpligtigelse kan variere fra år til år, men at den pågældende støtte er fastsat på baggrund af det gennemsnitlige omfang for det givne projekt.

Tabel 11. Plejeomkostninger

Plejemetode	Plejeomkostning (kr/ha)
Afgræsning	0-7.000
Høslæt	700-1.200
Afpudsning af græsmarker	206
Afpudsning af naturarealer	309

Kilde: Tabel 3 og 4

4.4. Løbende indkomsttab i forhold til værditab

Ved etablering af vådområde og etablering af en servitut for en uendelig tidshorisont, så taber landmanden en fremtidig indtjeningsmulighed. Denne fremtidige indtjeningsmulighed kan opgøres på to måder. Enten som reduktionen i den løbende indtjening eller reduktionen i salgsværdien for det pågældende areal. I princippet bør de to beregningsmåder give den samme reduktion i kapitalværdien for ejeren, men justeringer i salgsværdien kan være påvirket af flere forhold end der indgår i en partiel beregning af indkomsttabet for det enkelte areal.

Som det fremgår af analyserne, er omkostningen opgjort til ca. 0 –3.000 kr. pr. ha. (tabel 9+10). Omregnet til en engangskompensation svarer dette til 0 - 75.000 kr. pr. ha. ved en realrente på 4%, mens det ved 5 og 6% udgør henholdsvis 60.000 og 50.000 kr. pr. ha.

Dertil kommer så de andre omkostninger, som fx tab af harmoniareal, der kan sættes til 1.000 kr. pr. ha svarende til et engangsbeløb på 20.000 (5%) og 17.000 kr. pr. ha (6%).

Det skal her understreges, at landmanden selv, efter den pågældende servitut er pålagt området, vil kunne få udbetalt enkeltbetalingsstøtte, hvorfor det samlede kapitaliserede tab ikke må sammenlignes med et egentligt salg af jord og de priser, der opnås derved. Det kan nævnes, at kapitalværdien af enkeltbetalingsstøtten på ca. 2.240 pr. ha svarer til en kapitalværdi på 44.800 (5%) og 37.300 kr. pr. ha (6%), hvis støtten betales i alt fremtid.

Nedenfor i tabel 12 er den årlige betaling ved forskellige engangsbeløb og renter angivet til sammenligning.

Tabel 12. Årlig udbetaling over 20 år for forskellige niveauer af kapitaltab

Rente \ Beløb	40.000	60.000	100.000	130.000	180.000
2% (0,0612)	2.500	3.700	6.120	7.956	11.016
4% (0,0736)	2.944	4.416	7.360	9.568	13.248
5% (0,0802)	3.208	4.812	8.020	10.526	14.436
6% (0,0872)	3.488	5.232	11.336	11.336	15.696

Kilde: Egne beregninger

4.5. Opsummering

Det samlede indkomsttab vil dels bestå af tab af indtjening fra omdriftsarealer, dels fra græsarealer, samt omkostninger ved etablering af vådområder. Det sidste er ikke opgjort her, mens det årlige indkomsttab for omdriftsarealer er opgjort til 1.000 – 3.000 kr. pr. ha. For græsarealer er tabet mindre, typisk 0 – 1.000 kr. pr. ha.

Udbetalt som engangsbeløb svarer tabet til 50.000 og 60.000 kr. ved en rente på 6% og 5%.

Ejeren vil fortsat modtage enkeltbetalingsstøtte, og kompensationen skal derfor ikke svare til det tab, der er ved salg af jorden. Dertil kommer, at der vil være nogle øgede naturmæssige værdier af jorden.

Det antages, at de administrative omkostninger i forbindelse med etablering af vådområdeprojekter er dækket af en anden støtteordning, hvorfor de yderlige administrative omkostninger er begrænsede.

Referencer

- Abildtrup (2004): Overslag over omkostninger ved slåning af randzoner. Notat til DFFE af 18.03.2004.
- Abildtrup (2005): Indkomsttab ved miljøgræs, vådområder og ekstensive randzoner. Notat til DFFE af 25.1.2005. Fødevarerøkonomisk Institut.
- Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret (2007): Budgetkalkuler 2007. Landbrugsforlaget, Århus. (www.lr.dk).
- Dansk Landbrugsrådgivning, Landcentret (2007): Håndbog for driftsplanlægning. Landbrugsforlaget.
- Fødevarerministeriet (2006). Bekendtgørelse om direkte støtte til landbrugere efter enkeltbetalingsordningen. Bekendtgørelse nr. BEK nr. 1694 af 19/12/2006.
- Fødevarerministeriet (2005) Bekendtgørelse om tilskud til miljøvenlige jordbrugs-foranstaltninger Bekendtgørelse nr. 140 af 10. marts 2005 med efterfølgende justeringer.
- Fødevarerøkonomiske Institut (2006). Økonomien i landbrugets driftsgrene 2003-2005. Fødevarerøkonomisk Institut.
- Hansen, J. (2002). Dansk Svineproduktion – økonomisk betydning og miljømæssige problemer. Fødevarerøkonomisk Institut.
- Jacobsen, B.H.; Gregersen, K.H., Sørensen, C.G. and Hansen, J.F. (2002). Separation af gylle – en teknisk-økonomisk systemanalyse. [Separation of slurry – a technical and economic assessment]. Rapport nr. 142. Fødevarerøkonomisk Institut.
- Jacobsen, B.H og Nissen, C.J. (2007). Indkomsttab ved miljøgræs, braklagte randzoner og vådområder. Notat udarbejdet for Direktoratet for FødevarerErhverv.
- Jacobsen, B.H (2008). Etablering af randzoner under nye prisforhold. Notat udarbejdet for Direktoratet for FødevarerErhverv.
- Kristensen, O, Høgild, S. J., Munk, A, (2002): Naturpleje af §3 områder. Landskontoret for kvæg, Landbrugets Rådgivningscenter.
- Miljøministeriet (2004). Bekendtgørelse af lov om vandløb. Bekendtgørelse nr. 882 af 18/08/2004
- Tvedgaard, N. (2007a). Notat om omlægningstilskud til økologisk jordbrugsproduktion. Notat. Fødevarerøkonomisk Institut.
- Tvedgaard, N. (2007b). Notat om Miljøbetinget tilskud. Notat. Fødevarerøkonomisk Institut.
- Tvedgaard, N. (2008a). Notat om omlægningstilskud til økologisk jordbrugsproduktion. Notat. Fødevarerøkonomisk Institut. (under udarbejdelse)
- Tvedgaard, N. (2008b). Notat om Miljøbetinget tilskud. Notat. Fødevarerøkonomisk Institut. (under udarbejdelse)

Bilag 1

BEK nr. 1694 af 19/12/2006

Bekendtgørelse om direkte støtte til landbrugere efter enkeltbetalingsordningen ¹⁾

Permanente græsarealer

§ 17. Ved permanente græsarealer forstås arealer, som nævnt i art. 2, litra 2, i Kommissionens forordning (EF) nr. 796/2004 af 21. april 2004 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende krydsoverensstemmelse, graduering og det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem, og hvor plantedækket består af græs og andet grøntfoder, som under normale vejrforhold kan afgræsses eller høstes ved slæt i perioden 1. juni til 31. august. Dele af markens overflade, hvor plantedækket overvejende består af andre plantearter end græs og andet grøntfoder, er ikke støtteberettiget.

God landbrugs- og miljømæssig stand

§ 19. Udtagne arealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes, skal holdes plantedækket.

Stk. 2. Plantedækket skal etableres senest 14 dage efter høst, dog senest den 1. oktober, medmindre der er tilstrækkeligt eksisterende plantedække på arealerne. Hvis høsten først sker efter den 1. oktober, skal plantedækket etableres snarest muligt og senest den 31. maj. Etableret plantedække kan retableres i perioden fra den 15. april til den 31. maj under forudsætning af, at reglerne om slåning i § 20, stk. 2, er overholdt.

Stk. 3. Plantedækket skal etableres på grundlag af

- 1) fremspirede spildfrø fra tidligere dyrkningsårs landbrugsafgrøder, eller
- 2) græsmarksplanter, idet afgrøden på udtagne arealer dog ikke i et senere år må anvendes til frøproduktion, eller
- 3) frøblandinger, herunder blandinger af vildt- og bivenlige planter, som godkendes af Direktoratet for FødevarerErhverv.

Stk. 4. Plantedække kan undlades i en bredde af højst to meter rundt om hver enkelt mark. Dette areal kan ved mekanisk bearbejdning holdes plantefrit hele året. Plantedække kan dog ikke undlades på arealer, der ligger nærmere end 5 meter fra søer, åbne vandløb, kystlinier og de i § 12, stk. 3, nævnte fortidsminder. Endvidere kan der hele året etableres insektvolde på de i stk. 1 nævnte arealer, og der kan efter godkendelse fra direktoratet etableres andre former for faunaforbedrende foranstaltninger.

Stk. 5. På de i stk. 1 nævnte arealer, herunder arealer, der videreføres som udtagne i det følgende år, skal der hvert år inden 1. oktober ske eftersåning af områder uden tilstrækkeligt plantedække.

§ 20. Udtagne arealer, permanente græsarealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes, skal slås mindst en gang hvert andet år i juli eller august. Arealer, der ikke er slået i 2006, skal slås i 2007. For permanente græsarealers vedkommende kan slåning erstattes af afgræsning.

Stk. 2. Plantedækket på udtagne arealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes, må ikke slås i perioden 1. maj - 30. juni. Hvis arealerne er beliggende inden for de afstandskrav, der gælder efter bestemmelserne for certificering af frø, skal plantedækket dog slås inden blomstring på anmodning fra den berørte frøavler. Endvidere må plantedækket slås i forbindelse med bekæmpelse af flyvehavre, hejrearter, brændenælder, tidslær samt giftige eller aggressive ukrudtsarter, som

fastlægges af Direktoratet for Fødevarerhverv. Plantedækket må slås hele året, hvis det igennem hele foråret ved slåning med jævne mellemrum holdes helt kort.

Stk. 3. Uanset stk. 1 kan slåning undlades, hvis arealet samme år er slået i henhold til stk. 2. Endvidere kan slåning af plantedækket undlades på vildtstriber og insektvolde, dog skal vedplanter holdes nede.

§ 21. Udtagne arealer og landbrugsarealer, der ikke dyrkes, må ikke anvendes på en måde, der medfører ødelæggelse eller fjernelse af plantedækket. Midlertidige foranstaltninger og arrangementer er dog tilladt, hvis plantedækket reableres straks efter anvendelsen.

Stk. 2. Uanset stk. 1 kan landbrugsarealer, der ikke dyrkes, altid anvendes til midlertidig landbrugsmæssig opbevaring af halm, roer, kartofler og lignende.

Stk. 3. Uanset stk. 1 kan der på landbrugsarealer, der ikke dyrkes, foretages mekanisk jordbehandling og anvendes gødning og pesticider fra 15. juli med henblik på at etablere en afgrøde til høst i det følgende år.

§ 22. På udtagne arealer og på landbrugsarealer, der ikke dyrkes, må der ikke

- 1) anvendes plantebeskyttelsesmidler, jf. lov om kemiske stoffer og produkter, med undtagelse af midler, der anvendes med henblik på selektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo og selektive midler til bekæmpelse af flyvehavre under forudsætning af, at det øvrige plantedække ikke beskadiges,
- 2) tilføres mineralsk eller organisk gødning, eller
- 3) kunstvandes.

Stk. 2. For udtagne arealer gælder bestemmelsen i stk. 1 fra den 1. oktober forud for ansøgningsfristen til den efterfølgende 31. august.

Stk. 3. Uanset stk. 1, nr. 2, kan der dog udbringes husdyrgødning på udtagne arealer i forbindelse med forebyggelse eller bekæmpelse af smitsomme husdyrsygdomme og zoonotiske infektioner under forudsætning af, at udbringningen forinden er godkendt af fødevareregionen.

Krydsoverensstemmelsesområde 4: God landbrugs- og miljømæssig stand

4.1 Etablering af plantedække på udtagne og landbrugsarealer, der ikke dyrkes

Nærværende bekendtgørelses § 19.

4.2 Vedligeholdelse af udtagne arealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes

Nærværende bekendtgørelses § 20.

4.3 Plantedække på udtagne arealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes

Nærværende bekendtgørelses § 21.

4.4 Plantebeskyttelse, gødskning og kunstvanding på udtagne arealer samt landbrugsarealer, der ikke dyrkes

Nærværende bekendtgørelses § 22.

4.5 Vedligeholdelse af plantedækket på permanente græsarealer

Nærværende bekendtgørelses § 20, stk. 1.

4.6 Opretholdelse af permanente græsarealer

(Kravet er udgået.)

LBK nr 882 af 18/08/2004

Bekendtgørelse af lov om vandløb

§ 69. Dyrkning, jordbehandling, plantning, jf. dog § 34, terrænændring, anbringelse af hegn, jf. dog § 29, og opførelse af bygværker må i landzone ikke foretages i en bræmme på 2 m langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb og søer. Bestemmelsen gælder dog ikke for isolerede søer under 100 m².

Stk. 2. Vandløbsmyndigheden kan i regulativer for offentlige vandløb fastsætte bredden af det areal, det i øvrigt er nødvendigt at råde over ved maskinel udførelse af vedligeholdelsesarbejder i henhold til § 31, stk. 1.

Udtræk fra MVJ-bekendgørelsen (december 2006):

Kapitel 9

Betingelser for tilsagn om tilskud til miljøvenlig drift af græs- og naturarealer

§ 44. Den miljøvenlige drift i tilsagnsperioden skal mindst omfatte

- 1) forpligtelse til ekstensiv jordbrugsproduktion med årlig afgræsning eller slæt,
- 2) forpligtelse til årlig afpudsning med mulighed for ekstensiv jordbrugsproduktion med afgræsning eller slæt, når forpligtelse til afpudsning ikke er kombineret med forpligtelse som anført i nr. 1 eller 3, eller
- 3) forpligtelse til udtagning af produktion.

Kapitel 11: Betingelser for tilsagn om tilskud til etablering af braklagte randzoner

§ 55. Tilsagn om tilskud kan omfatte arealer,

- 1) der er beliggende langs vandløb og søer,
- 2) der er 10 meter brede, regnet fra vandløbets eller søens øverste kant, og
- 3) som i vækstsæsonen forud for tilsagnsperioden har været anvendt som anført i § 52, stk. 1, nr. 3.

Stk. 2. Den i § 52, stk. 1, nr. 3, litra f, anførte procentstørrelse kan fraviges, hvis dette efter amtsrådets vurdering indebærer klare fordele for miljøet eller naturen.

Stk. 3. Tilsagn om tilskud er betinget af, at de i § 57 anførte betingelser kan opfyldes samtidig med overholdelse af bestemmelserne om udlæg af bræmme på 2 meter (dyrkningsfri bræmme) langs visse vandløb og søer i lov om vandløb, jf. § 69 i lovbekendtgørelse nr. 882 af 18. august 2004.

§ 56. I tilsagnsperioden kan braklagte randzoner ikke anvendes til at opfylde en forpligtelse som følge af et påbud om retablering af permanente græsarealer, der er givet i medfør af reglerne for enkeltbetalingsordningen.

§ 57. Braklagte randzoner skal i tilsagnsperioden være udlagt med tæt, lavt plantedække. Områder uden tilstrækkeligt plantedække, der er opstået som følge af trampestier med lovlig adgang for offentligheden, er dog tilladt.

Stk. 2. Når arealerne i vækstsæsonen forud for tilsagnsperioden har været udlagt som græsarealer eller som naturarealer med plantedække, der er eller ved slåning forud for tilsagnsperioden kan blive tæt og lavt, skal det eksisterende plantedække opretholdes.

Stk. 3. Arealer, der ikke er omfattet af stk. 2, skal være udlagt med græs, der er udsået med højst 25 pct. kvælstoffikserende planter. Græsarealerne skal være etableret senest en måned efter tilsagnsperiodens begyndelse.

Stk. 4. Småbiotoper, der var på arealerne i vækstsæsonen forud for tilsagnsperiodens begyndelse, kan opretholdes i tilsagnsperioden. Amtsrådet kan efter ansøgning tillade, at der i tilsagnsperioden etableres småbeplantninger.

Stk. 5. Plantedække kan undlades i en bredde af højst 2 meter (barjordsstribe), der ved mekanisk bearbejdning kan holdes plantefrit hele året. Barjordsstriben skal placeres op til og langs med den braklagte randzones afgrænsning. Barjordsstribe kan dog ikke etableres på den del af den braklagte randzone, der ligger nærmere end 5 meter fra åbne vandløb, søer over 100 m², kystlinier og fortidsminder, som er beskyttet i medfør af museumslovens § 29 e. Afstanden fra vandløb og søer regnes fra vandløbets eller søens øverste kant, og afstanden fra kystlinier regnes fra årets normale højeste vandstandslinie.

Stk. 6. Amtsrådet træffer afgørelse om undtagelser fra stk. 3, sidste pkt., og stk. 5, 2. pkt., og kan uanset stk. 1 i særlige tilfælde tillade, at plantedækket på arealerne midlertidigt ikke opretholdes.

Stk. 7. § 46 b finder tilsvarende anvendelse for tilsagn om tilskud til etablering af braklagte randzoner.

§ 58. Braklagte randzoner skal hvert tilsagnsår afpudses mindst en gang.

Stk. 2. Afpudsning må ikke foretages i perioden fra 1. maj og til og med 30. juni. Hvis arealerne er beliggende inden for de afstandskrav, der gælder efter bestemmelserne for certificering af frø, skal afpudsning dog foretages inden blomstring på anmodning fra den berørte planteavler. Afpudsning må endvidere foretages i forbindelse med bekæmpelse af flyvehavre, hejrearter, brændenælder, tidsler samt giftige eller aggressive ukrudtsarter, som fastlægges af Direktoratet for FødevarerErhverv. Afpudsning må foretages hele året, hvis plantedækket igennem hele foråret ved afpudsning med jævne mellemrum holdes helt kort.

Stk. 3. Der skal foretages bekæmpelse af rød hestehov på arealerne, hvis amtsrådet meddeler tilsagnshaver, at en sådan bekæmpelse skal finde sted af hensyn til at forhindre erosion.

§ 59. I tilsagnsperioden må arealerne

- 1) ikke omlægges,
- 2) ikke anvendes til nogen form for jordbrugsproduktion, herunder ikke anvendes til frøproduktion og ikke plejes ved afgræsning,
- 3) ikke gøres til genstand for udnyttelse, der er uforenelig med betingelser vedrørende plantedækket,
- 4) ikke gøres til genstand for indtægtsgivende udnyttelse, der er uforenelig med dyrkning af markafgrøder,
- 5) ikke vandes,
- 6) ikke tilføres plantebeskyttelsesmidler,
- 7) ikke tilføres gødning og
- 8) ikke tilføres jordforbedringsmidler.